

50052202: สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ: พระอุโบสถเมืองสงขลา / เจ้าเมืองสงขลา

ธีระยุทธ สุวลักษณ์: พระอุโบสถในเมืองสงขลา สมัยการปกครองของเจ้าเมืองตระกูล ณ สงขลา พ.ศ. 2318 - 2444. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.สมคิด จิระทัศนกุล. 255 หน้า.

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสำคัญของวัดภายใต้บริบททางสังคมและการเมืองในพื้นที่เมืองสงขลา รวมถึงปัจจัยการออกแบบทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถในเมืองสงขลา โดยศึกษาเฉพาะอาคารเครื่องก่อที่สร้างขึ้นในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ถึงปลายรัชกาลที่ 5 โดยกำหนดพื้นที่ที่ทำการศึกษาในเขตเมืองสงขลาเก่าเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย อ.เมืองสงขลาทางฝั่งตะวันออก บางส่วนของ อ.หาดใหญ่ อ.สิงหนคร อ.สิงหนิง พระ อ.กระแสดินธุ์ และบางส่วนของ อ.ระโนด ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจดังกล่าวนำมาสู่การจำแนกพระอุโบสถที่เป็นตัวแบบในการศึกษา จำนวน 25 วัด และได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับเนื้อหาทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของเมืองสงขลาและส่วนกลาง ตามแบบแผนของการวิจัยในทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

จากการศึกษาพบว่าวัดในเมืองสงขลาซึ่งมีทั้งวัดที่ได้รับการบูรณะและวัดที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ สร้างขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลพื้นที่ โดยสังเกตได้จากการขยายตัวของชุมชนในแต่ละครั้งจะมีการสร้างวัดขึ้นใหม่ในบริเวณนั้นเสมอ โดยสามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ ตามช่วงเวลาการปกครองของเจ้าเมืองตระกูล ณ สงขลา คือ

แบบเงินประเพณี เป็นสัญลักษณ์ของการปกครองเมืองสงขลาสมัยพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) เจ้าเมืองลำดับที่ 4 ซึ่งมีความเคร่งครัดในวัฒนธรรมจีน ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3

แบบร่วมอย่างกับสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 เป็นสัญลักษณ์ของการปกครองเมืองสงขลาสมัยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์) เจ้าเมืองลำดับที่ 5 ซึ่งตรงกับปลายสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงตอนกลางสมัยรัชกาลที่ 4 โดยสืบเนื่องจากการปกครองเมืองสงขลาในสมัยก่อนหน้าซึ่งไม่เป็นที่โปรดปรานของราชสำนัก ทำให้เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์) จึงใช้แบบอย่างทางศิลปะและสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงความจงรักภักดีต่อราชสำนัก

แบบอิทธิพลตะวันตก เป็นสัญลักษณ์ของการปกครองเมืองสงขลาสมัยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น) เจ้าเมืองลำดับที่ 6 จนถึงการสิ้นสุดการปกครองเมืองสงขลาในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากในกรุงเทพฯ ขณะนั้นเกิดกระแสความนิยมในศิลปวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทแทนที่ศิลปวัฒนธรรมจีน ทำให้คนในตระกูลเจ้าเมืองสงขลาที่มีเชื้อสายกรุงเทพฯ จึงนำเอาแบบอย่างทางศิลปะและสถาปัตยกรรมตะวันตกมาสร้างขึ้นในเมืองสงขลา ดังเช่นที่ปรากฏในรูปแบบของพระอุโบสถวัดแจ้ง ประกอบกับเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในตระกูลเจ้าเมืองสงขลาเรื่องการแย่งชิงตำแหน่งว่าที่เจ้าเมืองลำดับที่ 7 ทำให้พระอุโบสถแบบอิทธิพลตะวันตกจึงถูกสร้างและบูรณะขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อราชสำนัก ภายใต้เหตุผลของความขัดแย้งของคนในตระกูลเจ้าเมืองสงขลาด้วย

นอกจากนั้นยังพบว่าวัดที่ได้รับการอุปถัมภ์โดยเจ้าเมืองนั้นมีสถานะเป็นวัดแบบต้นอย่าง ซึ่งส่งอิทธิพลไปยังวัดแบบเอาอย่างที่สร้างโดยชาวเมืองในบริเวณรอบนอกของเมืองสงขลา และเนื่องจากเมืองสงขลาอยู่ภายใต้การปกครองของตระกูล ณ สงขลา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก ทำให้แบบอย่างทางศิลปะและสถาปัตยกรรมที่อุปถัมภ์โดยคนในตระกูลเจ้าเมืองจึงได้รับความนิยมจากชาวเมืองสงขลาอย่างกว้างขวาง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเหตุผลทำให้ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลาซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตการปกครองของเมืองพัทลุง จึงไม่ปรากฏความนิยมในแบบอย่างทางศิลปะและสถาปัตยกรรมดังกล่าว

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

50052202: MAJOR : HISTORY OF ARCHITECTURE

KEY WORD: THE ORDINATION HALLS IN SONGKHLA/NA SONGKHLA RULERS

TEERAYOOT SUWALUK: THE ORDINATION HALLS IN SONGKHLA UNDER THE ADMINISTRATION OF NA SONGKHLA RULERS FAMILY, BETWEEN C.E. 1775 - 1901. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. SOMKID JIRATUTHSANAKUL. 255 pp.

The aims of this research are to study Buddhist temples in the city of Songkhla. They were built during the early Rattanakosin period under the reign of King Rama V. Areas of study include the eastern part of the city of Songkhla and some parts of Hat Yai, Singhanakorn, Satingpra, Krasaesin, and Ranot. Twenty-five temples were chosen as case studies and analyzed in historical and political contexts.

The research has found that Songkhla city has the renovated temples and the newly created temple which were built in Rattanakosin era. They were built to make an auspicious place. Remarkably from the expansion of the community each time, a new temple will be created in the area. The researcher is classified in three styles by following the, Na Songkhla officials family played a role, these are.

Chinese traditional style: This style was a symbol of Songkhla city in the age of Phraya Vichiankeeree (Tian Seng), the 4th governor who was structured in traditional Chinese culture, contemporary during the reign of King Rama III.

The Contemporary Style under The King Rama III personal taste: this style was the symbol of Songkhla city when it was governed by Chow Phraya Vichiankeeree (Boon Sang), the 5th governor, the same time as from the King Rama III era to the middle of King Rama IV. This style was caused by the previous era of Songkhla which was not the favourite style of the Royal Court, so that made Chow Phraya Vichiankeeree (Boon Sang) use the Royal personal taste style of architecture for the pleasure of the court and to show his loyalty.

Western Influenced Style: This style was a symbol of Songkhla city when it was governed by Phraya Vichiankeeree (Men), the 6th governor until it ended the administration by the governor of Songkhla in the reign of King Rama V. because Bangkok in that period was influenced by western culture instead of Chinese culture, so the governor of Songkhla who was come from Bangkok brought the western style to Songkhla, which can be seen from The Ordination Halls in Wat Chaeng, included with the conflict within the Governor of Songkhla family about snatching to win the 7th governor of Songkhla position. With all results, The western influenced style architecture was created for show his loyalty to the Court ,also caused by the conflict within the Governors of Songkhla family.

In addition, The research has found the temple which patronized by the governor has become a model temple and inspiring other people to use the same style when they built the temple outside Songkhla city. And because Songkhla was governed by Na Songkhla families, The Chinese lineage governor which was controlling all the area of the eastern Songkhla lake, therefore the Architectural style under the patronage of the Governor's family became popular and widely spread in Songkhla. At the same time, the western area of Songkhla lake did not use this style, Because it was under the rule of the Pattalung City Governor.

Department of Architecture and Related Arts

Student's signature

Thesis Advisor's signature

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2011

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับความกรุณาจาก รศ.สมคิด จิระทัศนกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ช่วยกรุณาอ่านต้นฉบับและช่วยกรุณาปรับแก้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ในที่สุด ผศ.ดร.โชติมา จตุรวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ช่วยกรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความเมตตาจาก รศ.เสนอ นิลเดช ที่กรุณาถามถึงความคืบหน้าและคอยชี้แนะเกร็ดความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับเมืองสงขลา อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ ที่คอยให้คำปรึกษาและประสบการณ์การทำงานในหลายๆ เรื่อง อาจารย์ดำรงค์ ชีวะสาโร คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ สำหรับข้อมูลและภาพถ่าย

และที่ขาดไม่ได้คือกำลังใจจากเพื่อนพี่น้องน้องพี่อันได้แก่ อนุรักษ์ ชำนาญช่าง และนริศ อายีนียง ที่ช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างอุตสาหะ จักรภพ เสาวเวียง ในการช่วยเขียนแบบทางสถาปัตยกรรม ต้น-ตึก studio สำหรับสถานที่รีดเค้นความคิดและจินตนาการ พิริยา พิทยาวัฒน์ชัย ผ่องศรี ปองอมรกุล ในการช่วยปรับปรุงบทความย่อภาคภาษาอังกฤษ นัฐวรรณ ไทยดี สำหรับข่าวสารการศึกษาและระเบียบการ โชติพงษ์ บุญฤทธิ์ ที่คอยกระตุ้นเตือนอยู่เสมอ และวรวิทย์ นวลวิไลลักษณ์ ที่อยู่เคียงข้างเสมอมา

สุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือความรักและกำลังใจอันยิ่งใหญ่จากพ่อ-แม่ และน้ำ

